

PETE SEEGER V ČESKOSLOVENSKU V ROCE 1964: PAMĚTNÍCI, LEGENDY A ODKAZ

Irena Příbylová

Dodnes živá legenda o prvním pětistrunném banju na českých pódiích je výsledkem krátké návštěvy amerického písničkáře Pete Seegera (1919–2014) v Československu v roce 1964. Podle fotografie Seegerova nástroje si tehdy údajně nechal vyrobit svoje banjo Marko Čermák,¹ čímž způsobil, že se v našich zemích začal konečně hrát ten správný americký bluegrass... Pete Seeger však naši hudbu ovlivnil mnohem více, a jak se zdá, ani si to neuvědomujeme. Přesvědčila jsem se o tom v uplynulém roce, kdy jsem hledala pamětníky a dokumenty a snažila se zmapovat Seegerovo turné u nás.

V srpnu 1963 se dvačtyřicetiletý Seeger vydává s celou svou rodinou na cestu kolem světa (Dunaway 2008: 285). Má pro to osobní i politické důvody. Chce uzavřít jednu dlouhou a vyčerpávající kapitolu svého života, odpočinout si od Ameriky, užít si rodinných radostí, poznat hudbu jiných zemí a ukázat, co a jak se mu osvědčilo před domácím publikem. Cesta je výsledkem dvouleté práce a příprav Seegerovy manželky Toshi a manažera Harolda Leventhala. V jednotlivých zemích Seeger přednáší, zpívá, hraje na kytaru a banjo a výtěžek jde buď na místní komunitní projekty (Grevatt 1963: 16), nebo pokryje letenku do další země.

Začátkem roku 1964 mají za sebou Seegerovi 45 000 mil v osmnácti zemích Asie, Afriky a západní Evropy. Konec ledna tráví v Izraeli, pak následuje několik dnů a koncertů v Anglii, Nizozemí a Dánsku. Ve středu 18. března 1964 odlétají letadlem Českých aerolinií z Kodaně do Prahy (Leventhal 1964).

1. Marko Čermák (* 1940), banjista a ilustrátor, v letech 1965–1988 člen skupiny Greenhorns.

Na letišti vítá rodinu zástupce Pragokonzertu Miroslav Zitko,² hrstka novinářů, několik osobních tlumočnicků, jeden dávný známý a zřejmě je přítomen i Zbyněk Mácha,³ který v rámci možností o Seegerovi v uplynulých dvou letech psal a jehož přičiněním se k nám umělec vydal. Na letišti se Seeger dozvídá, že ho čeká devět vyprodaných koncertů a jedno symposium o lidové hudbě a že by pár koncertů mohl přidat, protože je zájem (Cohen – Capaldi 2014: 167). Je však unavený, bolí ho v krku a v Praze je sníh a deset stupňů pod nulou. Nevídné počasí a Seegerova indispozice o sobě dávají vědět po celé turné. Hned po příjezdu to ale dokonce vypadá, že kvůli zdravotnímu stavu vyčerpaného Seegera žádné turné nebude. Umělcův dávný známý, americký filmař Gene Deitch jej nakonec bere do pražského zdravotního střediska pro cizince: „*Byl jsem u toho [...], když dal doktor Peteovi jakousi injekci, po které málem omdlel. Položil se na lehátko a za pár minut vstal a měl opět jasný hlas!*“ (Deitch 2001: 4)

Zároveň se Seegerem cestuje – jak již bylo předesláno – jeho japonsko-americká manželka Toshi, syn Danny (17) a dcery Mika (15) a Tinya (8) (Grevatt 1963: 16). Náklady na pobyt a cestovné na sebe vzalo Ministerstvo kultury, Seeger nedostal žádné peníze za vystoupení.⁴ Rodina měla s sebou kamery a další vybavení na filmové a zvukové natáčení. Samostatný filmový fond z celého světového turné se nachází v American Folklife Center v Kongresové knihovně ve Washingtonu, D. C. Bohužel však neobsahuje žádný záznam z Československa. Podle informací jeho pracovníků Seegerovi buď v Československu nenatáčeli, nebo se materiál ztratil.⁵ Je však také pravděpodobné, že v době trvající studené války prostě Seegerovi v Československu natáčet nesměli.

2. Miroslav Zitko (1917–2006), pozdější manažer Karla Gotta.

3. Zbyněk Mácha (1928–2007), publicista a organizátor.

4. Stejná dohoda platila ve všech pěti východoevropských státech v itineráři turné: v Rumunsku, Bulharsku, Polsku, Československu a v SSSR (Grevatt 1963: 16).

5. Za rešerši a konzultaci z 29. 6. 2018 a 18. 7. 2018 děkuji Toddu Harveyovi a Jamesi Deutchovi.

Pete Seeger s rodinou. Foto Gene Deitch, polovina 60. let. Z archivu Martina Žáka

Publicita před sérií koncertů

Objevit po více než padesáti letech od Seegerovy návštěvy konkrétní data a místa konání jednotlivých koncertů pro mne představovalo největší výzvu. Pamětníci – o nichž se zmíním později – si ne vždy vybavovali věci přesně a nebylo je ani lehké najít. Dobová média podávala informace nesystematicky a neúplně. Někde byl koncert inzerován v rubrice typu „Kam za kulturou“, jinde v místním kulturním přehledu, někde zřejmě jen na plakátech. V archivech se plakáty ani žádné jiné zprávy o turné neuchovaly. Rekonstrukce Seegerova turné ze získaných dat z československého tisku vypadá nakonec takto:

29. 1. se dozvídají čtenáři deníku *Pravda* v Plzni, že „v březnu vystoupí v Plzni americký folklorní zpěvák Peter Seeger“. Datum a místo konání uvedeno není, informaci podává vedoucí plzeňského Jazz-clubu Petr Brabec v odpovědi na otázku „A co připravujete na letošní rok?“.

V březnovém čísle nového hudebního měsíčníku *Melodie* píše v půlstránkovém materiálu zasvěceně o Seegerovi Z. Mácha. V záhlaví článku je uvedeno: „*Ve dnech 20.–28. března vystoupí v Československu na svém světovém turné americký zpěvák, sběratel a skladatel lidových písní Peter Seeger na několika koncertech v Praze i v jiných městech. Na závěr jeho pobytu připravuje se ve velkém sále Slovanského ostrova diskusní večer, na němž bude Peter Seeger spolu s našimi znalci lidové hudby, moderní taneční hudby a džezu odpovídat na dotazy návštěvníků.*“ (Mácha 1964)

Ve čtvrtek 19. 3. uveřejní celostátní vydání deníku *Rudé právo* v rubrice „Krátké z domova“ (s. 2) pod titulkem „Zpívá Pete Seeger...“ noticku podepsanou značkou -th-: „*Slyším-li zpívat Ameriku, je tam skupina Weavers,*“ prohlásil před několika lety americký básník Carl Sandburg. *Americká lidová píseň a Weavers (Tkalci) patří skutečně neoddělitelně k sobě. Weavers se již od padesátých let právem řadí mezi nejznámější interprety lidové písně v USA. Přední člen souboru Pete Seeger není jen umělec. Je rovněž neohrožený bojovník za mír a práva pracujícího lidu. Vystupuje se svým benžem nezřídka na shromážděních amerických odborářů a na mírových manifestacích. Nekapituloval, ani když proti němu bylo zahájeno a po řadu let vedeno řízení před smutně proslulým výborem pro tzv. neamerickou činnost. Na svém turné po Evropě přijíždí nyní Pete Seeger i k nám. Za svého 11denního pobytu bude mít 8 koncertů v různých městech ČSSR.*“

Téhož dne otiskne *Stráž lidu*, orgán Okresního výboru KSČ a Okresního národního výboru Prostějov, první konkrétní informaci, a to přímo první straně a s titulkem „V neděli vystupuje Pete Seeger“: „*V jediném vystoupení se představí prostějovské veřejnosti v neděli 22. března 1964 ve 20 hod. význačný americký zpěvák a kytarista Pete Seeger. V sále Městské osvětové besedy bude zpívat populární černošské spirituály, blues a americké songy. Pořad konferují J. Zelničková a Z. Mácha.*“

Poslední obecnou – a trochu zpožděnou – informaci najdeme v pátek 20. 3. v celostátním vydání deníku *Mladá fronta* jako popisku pod snímkem ČTK (s. 2): „*V nejbližších dnech zavítá na*

Fotografie ze Seegerova zájezdu v ČSSR. Převzato z LP gramodesky Pete Seeger zpívá americké lidové písně a balady (Supraphon 1966)

turné do ČSSR Pete Seeger, populární americký zpěvák. Věnuje se zejména interpretaci lidových písní, balad a písní, které se zrodily v dělnickém hnutí. Řadou vystoupení na koncertech i demonstracích vyjádřil své sympatie k mírovému hnutí v USA. Pro tuto činnost byl předvolán před neslavně proslulý senátní Výbor pro neamerickou činnost a jeden rok ve vězení. Pete Seeger se proti trestu odvolal a po dlouhém řízení byl osvobozen. Na snímku: Pete Seeger (druhý zleva) se skupinou lidových zpěváků vystupuje v New Yorku před účastníky demonstrační mírové akce „Pochod 100 mil“.

Přestože informace o Seegerových amerických aktivitách vypadají v našem tisku tendenčně, jsou pravdivé. Trochu zmatené jsou naopak informace o umělcově repertoáru. A jak se přesvědčíme dále, očekávání našeho publika a očekávání Seegera se ne vždy shodovalo.

Koncerty a pamětníci

První Seegerův koncert u nás se uskutečnil v sobotu **21. 3. 1964** v Brně. Byla to pracovní sobota a zároveň první jarní den. Sníh

a mráz minulých dnů se změnil na déšť a mrholení a teploty vystoupily odpoledne až na 10 stupňů Celsia. V brněnském vydání *Mladé fronty* z toho dne čteme na poslední straně v rubrice „Kam dnes“: „*Stadion, Leninova: 19:30. Americký zpěvák a kytarista Pete Seeger zpívá americké songy.*“ Jiné deníky o koncertě neinformovaly a ani v následujících dnech se nikde v tisku neobjevila recenze. Jak jsem se přesvědčila, podobně se k Seegerovi přistupovalo i v dalších místech.

Z naplněného sálu brněnského Stadionu na Leninově (dnešní Kounicově) ulici se mi podařilo najít tři pamětníky. Tehdejší členka brněnského folklorního souboru Javorník a trampka Lilka Pavlak říká: „*Pochopitelně jsem na tom koncertu byla a ovlivnilo to můj celý život, neb tam jsem se zamilovala do banja. Taky Pete Seeger je jedinej tvor, kterého jsem kdy požádala o autogram, bohužel při mé emigraci vyletěl komínem. Lákali jsme ho tehdy, aby s náma jel na čundr, ale říkal, že by sice moc rád, ale bohužel nemá čas. Bavila jsem se s ním rusky, o anglině jsem tehdy ještě neměla ani poněti.*“⁶ Další pamětnice, Ludmila Kolářová, v té době studentka angličtiny a členka amatérského vysokoškolského divadelního souboru Gypsywood Players v Brně, vzpomíná: „*Vím, že Pete Seeger byl v Brně. Rozhodně někde zpíval, ale kde, to si nepamatuju. Vím jen, že zpíval: ‚Why the cow needs water, why, oh, why, oh, why, because she becomes thirsty as you, because, because, because.‘ Hrál na kytaru. Myslím, že to bylo docela neformální.*“⁷ A do třetice pozdější vedoucí tramského pěveckého souboru Lata v Brně Ota Holec: „*Já na tom koncertu byl. Bylo mi šestnáct a pamatuju se, že jsem seděl na levé straně sálu. Na koncertě hrál i Spirituál kvintet, myslím, že tehdy byli jen ve čtyřech. Seegera také hráli v rozhlase a mohli jsme si tam napsat o noty a text. Mám za to, že posílali píseň Irene, Good Night. Asi bych ji doma ještě někde našel.*“⁸ Celoplošné vysílání rozhlasové

6. Lilka Pavlak, z e-mailu autorce 17. 5. 2018.

7. Ludmila Kolářová, z e-mailu autorce 28. 6. 2018.

8. Ota Holec, z telefonického rozhovoru s autorkou 8. 12. 2018.

stanice Československo zařadilo půlhodinu Seegerových písniček do vysílání aktuálně v úterý 24. 3. v 16.10 hod., rozhlas Praha je hrál ve čtvrtek 26. 3. v 10.30 hod.⁹

V amerických archívech se dochovaly dopisy, které Pete Seeger psal na stroji v několika průklepech (oslovení vynechal a dopisoval je ručně) a posílal je domů rodině a přátelům. V dopise datovaném **22. 3. 1964** v Brně, Československo, píše: „*Včera večer jsem měl svůj první koncert, trásl se mi hlas. Hrdinně jsem začal, pomáhala mi velice příjemná tlumočnice. Diváci byli nesmírně přátelští, ale velmi stydliví. Zvláště jim líbilo blues. Zdvorně poslouchali, když jsem zpíval o podivných a jim neznámých věcech. Na konci si stoupli a tleskali deset minut. No, možná sedm. Ale velice mi to polichotilo. Možná to částečně bylo i tím, že jsem byl za posledních 18 let první americký umělec, který v Brně zpíval.*“¹⁰

Čtyři vzpomínky na koncert uskutečněný před více než půlstoletím ukazují Seegera jako hráče na kytaru a banjo, zaznamenávají jeho repertoár, neformální přístup a spokojenost publika. Zmínka o ruštině je zajímavá a dá se vysvětlit tím, že se Seeger zřejmě připravoval na svůj dubnový pobyt v Sovětském svazu.

Zbyněk Mácha podal ve zmíněné březnové *Melodii* zasvěcený výklad Seegerova hudebního vývoje a vyjmenoval jeho písně (žádná z nich ještě neměla českou verzi): *Kisses Sweeter Than Wine, Where Have All the Flowers Gone, Flowers of Peace, If I Had a Hammer*. Upozornil také na to, že Seeger vyžaduje pěveckou spolupráci publika. A nakonec připomněl, že „*návštěva koncertu [...] Seegera bude příležitostí [...] seznámit se s repertoárem, který u nás popularizoval zatím jen Spirituál kvintet*“ (Mácha 1964) Kapelník Spirituál kvintetu Jiří Tichota

9. Informace z *Lidové demokracie*.

10. The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill Pete Seeger, sbírka Ronald D. Cohena č. 20239, Southern Folklife Collection, dopis Pete Seegera ze dne 22. 3. 1964 adresovaný „Dear Sis and Gordon“ (Sis Cunninghamová a Gordon Friesen byli političtí aktivisté, manželé, vydavatelé časopisu *Broadside*). Za laskavé svolení citovat z dopisů děkuji profesoru Ronaldu Cohenovi.

na Seegrevo turné vzpomíná: „*Když jsme se někdy v únoru dozvěděli, že do Prahy za měsíc zavítá nedostupný guru světového folkového hnutí [...], jehož nám dostupné nahrávky jsme znali všechny nazpaměť, nemohli jsme samým štěstím spát. A co teprve, když nám bylo oznámeno, že jsme byli vybráni, abychom na jeho koncertech dělali jakési předskokany!*“¹¹ Koncert v Brně si Tichota nevybavuje. Na tomto místě však už můžeme uvést další Tichotovu vzpomínku, která se týká toho, jak se Spirituál kvintet na koncerty připravoval: „*Hráli jsme se Seegerem na čtyřech koncertech. V té době jsme zpívali téměř výhradně anglicky a dění kolem „západního“ folku jsme velmi podrobně sledovali. Já měl a mám dodnes několik ročníků folkového amerického časopisu Sing Out!, kde byly i Seegerovy články. (Mj. odtud jsme pro spol. koncerty nacvičili pro S. překvapení – jeho vlastní, čerstvou písňovou novinku.) [...] Seegera jsme samozřejmě jako zpěvák a organizátora podrobně znali před jeho příjezdem – Ivo Mach [zakládající člen Spirituál kvintetu a jinak zaměstnanec KOVO] jezdil obchodně i do Ameriky a vozil nám desky, mj. i se Seegerem sólo nebo s Weavers. Znali jsme myslím nahrávky většiny z těch, kteří tehdy v Anglii nebo USA něco znamenali – na tom se podílel i majitel obří diskografie ing. Mácha.*“¹²

Na nedělní koncert **22. 3.** v sále Městské osvětové besedy v Prostějově se mi nepovedlo sehnat žádného pamětníka. Nechme tedy promluvit samotného Seegera (z dopisu datovaného 23. 3. 1964, Brno, Československo): „*Úplně jsem pohořel, když jsem chtěl přemluvit těch několik stovek stydlivých Slovanů v hledišti, aby pořádně otevřeli ústa a s chutí si se mnou zazpívali. Zazpívali, jak říkám. Ne zašeptali. [...] Ale jinak lidé opět zdaleka nejvíc tleskali na blues a dobré rytmické písně.*“¹³

11. Jiří Tichota, nedatovaná písemná vzpomínka poskytnutá autorce v roce 2018.

12. Jiří Tichota, e-mail autorce 12. 4. 2018.

13. The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill, Southern Folklife Collection, sbírka RONALDA D. COHENA č. 20239, dopis Pete Seegera ze dne 23. 3. 1964 adresovaný S. Cunninghamové a G. Friesenovi.

Z datace dopisů je zřejmé, že Seeger s rodinou bydlel dvě nebo tři noci v některém brněnském hotelu. V pondělí **23. 3.** ho čekal přejezd na koncert do Ostravy a zřejmě ještě ten večer cesta do Olomouce. Dobové zprávy o počasí mluví o značném oteplení, tání ledu, řeka Morava v Olomouci stoupla o metr, ve Strážnici o 2,80 m, na Svratce v Brně jsou ledové bariéry.

Na dělnickou „černou“ Ostravu se Seeger zřejmě dost těšil. Sám ji v dopisech nezmiňuje, máme však svědectví několika lidí. Tehdejší středoškolák Václav Řeřicha vzpomíná: *„Byl jsem na koncertě Seegera v Ostravě na zimním stadionu. Nepamatuji si Spirituál kvintet, možná tam nebyl, jen Seegera a tlumočníci. Seeger přirovnával Ostravu k Pittsburghu.¹⁴ Lístky na koncert nám někdo donesl do školy – měli jsme na střední škole angličtinu, tak jsme šli. V Ostravě tehdy byly jen rockové kluby, máničky, Romové tam hráli na saxofony (na kytary neuměli).“¹⁵ Pamětník Boris Škandera v e-mailu píše: *„Podle mých vzpomínek jsem se dostal na koncert konaný na Černé louce (to vím určitě) v hale „C“ (snad si i toto pamatuji přesně) díky učitelkám angličtiny z ostravské Jazykové školy – paní Pýchové a paní Limbergrové. Ty koncert avizovaly předem, doporučily jej a snad i pomohly se sháněním lístků. Hala byla vyprodaná – její tehdejší kapacitu neznám, cca 300 osob (?). Koncert byl úžasný a patrně byl někdy zjara, neboť já byl pak v červenci poprvé v Anglii a tam už jsem se cíleně sháněl po jeho deskách a myslím, že jsem si i nějaký singl dovezl. [...] Pete Seeger se uváděl sám a ke každé písničce vždy něco předem řekl. Snad hrál celý večer jen na své pětistrunné banjo, na kytaru si nevzpomínám. Byl to určitý druh zjevení – objevování zcela nových břehů – a nejen pro mne, ale pro všechny přítomné.“¹⁶**

14. Slyšíme to i na nahrávce ze Seegerova pražského koncertu, kde je příměr „Ostrava, smoky old town“.

15. Václav Řeřicha, z rozhovoru s autorkou v Hradci Králové 22. 3. 2018. Podle dobového tisku je jasné, že kytary byly nedostatkové zboží. Naopak saxofony mohly být dostupné ve vybavení tanečních kapel.

16. Boris Škandera, e-mail 29. 9. 2018 Břetislavu Boháčovi, předposlaný Milanu Kaplanovi, doručený autorce.

Dovětek za ostravským koncertem máme ze vzpomínek Američana Gena Deitche, který žije v Praze od roku 1959 a Seegera zná osobně ještě ze svého dřívějšího života: „*Pete se domníval, že alespoň jeho protiválečné písně tam budou mít ohlas. To se nestalo. Když je Pete zpíval v dělnické Ostravě, lidé ho vybučeli! To byl pro něj šok. Zjistil, že co je v zemi oficiální, je automaticky neoblíbené.*“ (Deitch 2008: 164) Na jiném místě situaci Deitch ještě upřesňuje: „*Když Pete začal hrát svou píseň proti válce ve Vietnamu, lidé začali nesouhlasně pískat. Pete si snad mohl vyložit pískot jako povzbuzování, ale diváci to ve skutečnosti cítili jako rozšiřování propagandy československé vlády. Když mi to [tlumočnice] Lulka [Kopečná] řekla, jemně jsem Peteovi doporučil, aby tu píseň ze svých pražských koncertů vynechal. Proto ji také neslyšíte na nahrávce.*“ (Deitch 2001: 5) Poněkud předbíháme, když říkáme, že existují nahrávky ze Seegerova turné v Československu. Zastavme se ale ještě u one protiválečné písně, jejíž jméno neznáme. Mohla to být jedna z těch, které Seeger složil sám, nebo se svými Almanac Singers ve 40. letech, např. *Get Out and Stay Out of War*, nebo *If You Love Your Uncle Sam, Bring 'Em Home* (Dunaway 2008: 321). V době začínající války ve Vietnamu byly opět aktuální.¹⁷

V úterý 24. 3. hrál Seeger v Hradci Králové, společnost mu dělal opět Spirituál kvintet. Jiří Tichota komentuje: „*Kino OKO vylepilo plakátek ,Po promítnutí amerického westernu vystoupí zpěvák PETESEGE!*“ Vzpomíná tehdejší maturant, dnes profesor anglické literatury Bohuslav Mánek: „*V roce 1964 jsem byl v posledním ročníku SVVŠ v Hradci Králové. Koncert Seegera se konal v kině Oko (dnes jeho prostor a další prostor zabírá*

17. Zřejmě nejznámější Seegerova protiválečná píseň u nás je *Where Have All the Flowers Gone*, kterou známe s českým textem Jiřiny Fikejzové, jako *Řekni, kde ty kytky jsou*. Na Seegerově LP z pražských koncertů není zřejmě kvůli hlasové indispozici autora. Najdeme ji však na Seegerově 2-CD z produkce Gena Deitche, takže v Praze zazněla. V době Seegerovy návštěvy bodovala v evropských hudebních žebříčcích její německá verze (*Sag Mir Wo Die Blumen Sind*), kterou natočila v roce 1962 v Paříži Marlene Dietrich.

filharmonie). Hodinu hrál Seeger i spolu se Spirituál kvintetem, pak promítali film High Noon, V pravé poledne. Byl to tehdy takový klub. Studenti měli čtyři roky angličtiny, tak se s nimi Seeger bavil. Zpíval písničky Irene, Good Night a Pittsburgh. Mluvil o tom, jak chodil s Woody Guthriem [spoluautorem textu a bývalým členem Almanac Singers] po ulicích Pittsburghu.“¹⁸ Na Seegerův koncert, který viděl jako šestnáctiletý, také krátce zavzpomínal Jiří Pirner, pozdější zpěvák a banjista královéhradeckých skupin Dělová koule a Lokálka: „Tehdy jsem taky poprvé viděl a slyšel pětistrunné banjo! To v Hradci Králové koncertoval Pete Seeger, už ani nevím, v kterém roce to bylo. Ale byl jsem nadšeněj!“ (Pirner in Brandejs 2018: 16)

Nadšený byl i Pete Seeger. V dopise datovaném 25. 3. 1964, Olomouc, Československo, píše: „Konečně se učím, jak na publikum, abych je rozezpíval. [...] Včera večer zpívali opravdu velmi dobře. Nejvíce se jim líbila Bayeza, jihoafrická píseň ve čtyřech částech.“¹⁹

Ve středu 25. 3. měli Seegerovi, zdá se, volný den. Další ověřenou informaci máme až ze čtvrtka **26. 3.** Plzeňský kulturní přehled uvádí, že v divadle Alfa [v Americké ulici] se od 15 hodin koná koncert Pete Seegera. Na koncert si dodnes pamatuje tehdejší učeň a současná legenda českého folku, Pavel Žalman Lohonka: „Jednak jsem poprvé viděl Spirituál kvintet v původní sestavě a jednak mne fascinovalo, jakým způsobem hrál Seeger na dvanáctistrunnou kytaru a na pětistrunné banjo. Měl u sebe překladatelku, která mu mnohé vysvětlovala a jeho slova překládala, protože koncert byl zároveň jakoby výukou. Víím, že hrál Irene, Good Night, We Shall Overcome a hodně mollových písniček právě na banjo. Byla to pro mne jedna z rozhodujících šipek. Nezapomenutelný zásah...“ (Žalman in Huvar 1996: 73)

18. Bohuslav Mánek, z rozhovoru s autorkou v Hradci Králové 22. 3. 2018

19. The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill, Southern Folklife Collection, sbírka RONALD D. COHENA č. 20239, dopis Pete Seegera ze dne 25. 3. 1964 adresovaný S. Cunninghamové a G. Friesenovi.

Plzeňský koncert byl tečkou za Seegerovým putováním po venkově. Už zjistil, jak rozezpívat české publikum a pochvaloval si spolupráci se Spirituál kvintetem. Čtvrtek byl pro něj velice hektický, protože kromě vystoupení v Plzni měl téhož dne večer ještě první pražský koncert.

Ve čtvrtek **26. 3.** hrál Seeger od 20 hodin v pravém křídle Sjezdového paláce Parku kultury a oddechu Julia Fučíka v Praze, spoluúčinkoval opět Spirituál kvintet. Na dochovaném letáku²⁰ (srov. obrázek na s. 251) je upřesněn repertoár: kovbojské písně, písně mužů mimo zákon, spirituály a námořnické balady, protestní písně a americké songy. Spíše než konkrétní Seegerův repertoár tento výběr odráží dobovou popularitu (pseudo)kovbojských písní a filmů z Divokého západu a snahu pořadatelů dostat publikum na levicově zaměřeného zpěváka chváleného v *Rudém právu*. Jak to bylo doopravdy, zachytil plasticky publicista Jiří Černý (značka jč) v týdeníku *Mladý svět*, který vyšel o týden později: „*Dlouhatánský Pete Seeger, americký lidový zpěvák, který se doprovází na banjo a dvanáctistrunnou kytaru, předvedl kromě dokonalého a osobitého ovládnutí hlasu i obou nástrojů především to, co znamená ‚kontakt s obecností‘. Během jediného večera v rozlehle neútulném sále PKOJF naučil diváky krátký text a melodii tří písní, zestručnil do vtipných poznámek historii americké písničky a základní poznatky o hudebních nástrojích, řekl také leccos o současné Americe – a při tom všem si vedl tak nenuceně, mile a nevítřavě, že mu objektivní zpěváci, konferenciéři, odborníci, lektori, agitátoři a pedagogové museli závidět. Nikoho neironizoval, ani sebe, nedělal žádné „šau“, a jeho projev byl výrazně inteligentní a lidský v tom lepším slova smyslu.*“ (Černý 1964: 3)

V dopise z 27. 3. 1964 s poznámkou „opět v Praze“ si Seeger pochvaluje: „*V malých městech, v kterých jsem zpíval, bylo publikum tak stydlivé! Ale v Praze jsou uvolnění, zpívají se mnou*

20. Za zapůjčení děkuji Michalu J. Konečnému.

Leták upozorňující na dva koncerty Pete Seegera v Praze

*bez rozpaků.*²¹ Seegerovu schopnost rozezpívat pražské publikum komentoval s povzdechem hudební skladatel a etnomuzikolog Arnošt Košťál: „*Kdyby se pokoušel o totéž kterýkoliv náš nejlepší konferenciér, projevovalo by obecenstvo veselost nad tím, že ho nechá na holičkách.*“ (Košťál 1964: 71)

V pátek **27. 3.** měl Seeger naplánovaný koncert od 19:30 v pražském Divadle ABC, naposledy spoluúčinkoval Spirituál kvintet. Výběr z koncertu se dochoval na dlouhohrající desce, která vyšla až s vročením 1966 v limitované edici Gramofonového klubu Supraphonu.²² Pro hlasovou indispozici Seegera se

21. The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill, Southern Folklife Collection, sbírka RONALDA D. COHENA č. 20239, dopis Pete Seegera ze dne 27. 3. 1964 adresovaný S. CUNNINGHAMOVÉ a G. FRIESENŮVI.

22. LP *Pete Seeger zpívá americké lidové písně a balady*. Gramofonový klub. Řada jazzové a zábavné hudby. Supraphon 1966. Booklet vložený v obalu desky obsahuje fotografie z koncertu a překlad vybraných písní a Seegerových komentářů k nim do češtiny.

*Obal LP gramodesky Peter Seeger
zpívá americké lidové písně a balady.
Supraphon 1966*

pokračovalo v natáčení ještě druhý den, v sobotu **28. 3.**, a to ve studiu Československého rozhlasu v Karlíně. Gramodeska se stala vyhledávaným sběratelským kouskem a zároveň zdrojem inspirace pro domácí interprety z oblasti blues, bluegrassu, country hudby, folku, trampské hudby, spirituálů a populární hudby, jakož i pro výuku angličtiny a zájemce o hru na pětistrunné banjo a dvanáctistrunnou kytaru. Jediným interpretem „amerických lidových písní a balad“ je Seeger. Autorsky jsou na desce kromě Seegera zastoupeni i jeho hudební souputníci Woodie Guthrie a Huddie Ledbetter, písničkář Tom Paxton, nalezneme zde i několik tradičních písní včetně spirituálů a jedné písně „indiánské“. Nahrávku otevírá Seeger, který pomalu říká: „*Je mi opravdu líto, že k vám nemohu mluvit česky.*“ Do potlesku pak dodává: „*I hope that banjo needs no translation.*“ [Doufám, že banjo nepotřebuje žádný překlad]. Následuje neuvěřitelně hravé a osobité provedení písničky *T for Texas* Jimmieho Rodgerse. Není divu, že pamětníci i po půl století označují Seegerův koncert jako zjevení a nezapomenutelný zásah.

Záznam Seegerova vystoupení v Praze pořídil v amatérské režii majitel prvního stereofonního magnetofonu v zemi, písničkářův dávný známý, americký filmař Gene Deitch (2001: 6, 2008: 96). V roce 2001 vydal Deitch své zvukové úlovky na dvou CD, přičemž k některým nahrávkám přidal Seeger nově

svůj komentář.²³ Už v USA se Deitchovi povedlo zaznamenat na magnetofonový pás některé unikátní koncerty černých bluesmanů, v Praze experimentoval s nahráváním koncertů vážné hudby, jazzu i domácích večírků.²⁴

Sobota **28. 3.** byla pro Seegera nejnáročnější z celého turné. Počasí nijak nepřispívá k zlepšení jeho zdravotního stavu. Pořád je zataženo a mlhavo, poprchává, denní teploty jsou těsně nad nulou, noční pod nulou, ulice jsou šedé, domy oprýskané. Kromě nahrávky v rozhlasovém studiu v Karlíně s Deitchem točil Seeger toho dne ještě záznam pro Československou televizi. Z hodinové zkoušky před kamerami a následných ostrých záběrů vznikly černobílé snímky, které byly později vysílány v pořadu (nebo pořadech?) *Z levého rukávu*.²⁵ Seeger je zachycen jednou s banjem – při interpretaci tradiční instrumentální skladby *Old Joe Clark* – a dvakrát s dvanáctistrunnou kytarou. Písničku Huddieho Leadbettera *Irene, Good Night* Seeger zpívá a prokládá ji pobídnutím v češtině „Zpívejte se mnou“ a „Znova“, naopak Leadbetterovu baladu *Tom Jones' Town* předvede jen v krátké instrumentální verzi. Během dne také do Prahy přiletá Seegerův americký manažer Harold Leventhal s manželkou.

Třetí pražský Seegerův koncert se koná v sobotu **28. 3.** v sále paláce Žofin na Slovanském ostrově. Jde vlastně o výše inzerované symposium o lidové hudbě. Na pódiu je Seeger s banjem, za jazzmany je na místě šéfredaktor Melodie Lubomír Dorůžka²⁶ (ten také tlumočí), naši lidovou hudbu zastupuje Jiří Chlíbač²⁷ z Ústředního domu lidové tvořivosti, v sále je asi tisícovka zvědavých posluchačů. Přítomen je i Leventhal. Tři

23. 2-CD *Pete Seeger in Prague 1964*. Flyright Fly CD, 2001.

24. Více najde zájemce v několikrát doplňované Deitchově knize *For The Love of Prague* či v její první české verzi *Z lásky k Praze* (2018).

25. Za kopii pořadu děkuji režisérovi Jiřímu Vondrákovi. Kromě názvu *Z levého rukávu* neuvádí snímek žádná jména či data, Seegerovy písně („klipy“) se střídají s písněmi Spirituál kvintetu, Greenhorns, anglické skupiny Ian Campbell Group a jednoho anglicky zpívajícího písničkáře s kytarou, jehož se mi dosud nepodařilo identifikovat.

26. Lubomír Dorůžka (1924–2013) muzikolog, publicista, překladatel.

27. Jiří Chlíbač (*1928) publicista, dramaturg, producent.

hodiny se diskutuje o rozdílu mezi americkou a českou lidovou písní, mluví se o vlivu populární hudby a jazzu, hledají se definice pro folklor politicky rozděleného světa. Seeger se k večeru vrací jak v dopisech přátelům z Prahy, tak později v knižní formě svých pamětí a vybraných deníkových zápisků, *The Incomplete Folksinger* (1972). Zaznamenal některé dotazy pražského publika: „*Jaký je vztah americké lidové hudby k big beatu rock-and-rollu?*“ „*Co je to bluegrass?*“ „*Je blues považováno za lidovou hudbu?*“ „*Co si myslíte o české hudbě?*“ (Seeger 1972: 512) Na závěr se ptá písničkář publika: „*Myslíte si, že bych mohl můj americký styl hry na banjo použít jako doprovod českých lidových písní?*“ Potom vezme banjo a zahraje rytmickou písničku, kterou znají všichni v sále od dětství. Melodii musí pískat, protože má zničený hlas (tamtéž: 513).

Úvahy o lidové hudbě

Už během turné po republice se Seeger zajímal o naši lidovou hudbu. Dal si ostatně za úkol, že se v každé z třiceti zemí světového turné naučí dvě tamní lidové písně (Grevatt 1963: 16). U nás zjistil, že americká horalská skladba pro banjo, *Cumberland Mountain Bear Chase*, se téměř shoduje s nářevem písně *Holka modrooká* a na koncertech je obě hrál jako jednu skladbu. Svého průvodce Zbyňka Máchu, členy Spirituál kvintetu a další lidi okolo sebe neustále trápil dotazy po místní lidové hudbě. Zaznamenal si Máchovu odpověď: „*U nás se v rádiu hraje naše stará lidová hudba, tu mají hlavně rádi staří lidé, potom jazz, který má málo fanoušků, ale o to víc zapálených, a pak big beat, kterému se u vás říká rock-and-roll nebo twist. Big beat je dnes hlavní hudba naší mládeže. Jen v Praze máme kolem dvou stovek amatérských skupin, s elektrickými kytarami a českým zpěvem.*“ (Seeger 1972: 512)

Seeger se opakovaně dozvídal, že u nás už žádná lidová hudba není. Nechtěl tomu věřit a rozčilovalo ho to. Vždyť minulou sobotu v Brně na zkoušce Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů (BROLN) slyšel skvěle hrát celý orchestr

lidových muzikantů! (Seeger 1972: 511)²⁸ V dopise přátelům ze 27. 3. 1964 Seeger píše: „*Když jsem dnes už podesáté slyšel od českého muzikanta ‚Naše lidová hudba je mrtvá‘, strašně jsem se rozzlobil. Byl jsem vzteky sebe.*“²⁹ Podobnou situaci si živě vybavuje i Jiří Tichota: „*Náš rozhovor se Seegerem [...] poznamenalo jeho nevědomí o stavu našeho domácího folkloru; myslel si, že naši lidoví muzikanti [BROLN] jsou někdo jako pouliční zpěváci a hráči na amerických ulicích. Když jsme mu – asi trochu neobratně – vysvětlovali, že u nás takový městský folklor už neexistuje a samotný folklor pochází z dávných dob (původně se ptal, jestli hrajeme také písně českých pouličních umělců), vznětlivě vylétl, že ho slyšel ve vynikajícím provedení a rozčileně na chvílku povstal a chodil kolem.*“³⁰

Seegerova návštěva Československa i symposium o lidové písni v březnu 1964 se konaly zhruba dva roky před razantním nástupem písničkářů u nás. Že je něco ve vzduchu, že se vedle tradiční (a ideologicky zneužitě) lidové hudby rodí i hudba, které se u nás bude říkat folková, lze vyvodit z textu, který vyšel v květnové *Melodii* toho roku. Podepsaný Arnošt Košťál se pod dojmem ze Seegerových koncertů a ze symposia zamýšlí mj. nad tím, „*jak je možné, že Seeger vítězí s hudebním materiálem neskonalé chudším, než je k dispozici u nás, v SSSR, Bulharsku, Rumunsku, Jugoslávii... Jak je možné, že se v Americe dovedou celá shromáždění nenuceně bavit poskakováním a plácáním do dlaní a jinými nehoráznostmi, majíce přitom na druhé straně k dispozici bataliony komerčních showmanů a rafinovaných druhů podívané? Jak je možné, že tam nepocítují tíži folklóru?*“ (Košťál 1964: 71)

28. Na zkoušce BROLNu byl se Seegerem i jeho syn Danny a Zbyněk Mácha. Dva tehdejší členové souboru, které jsem našla, si nic nevybavují a souborová kronika je v té době půl roku bez zápisu. Také informace, že Seeger navštívil jednoho konkrétního muzikanta doma v Brně, se ukázala jako planá.

29. The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill, Southern Folklife Collection, sbírka Ronald D. Cohena č. 20239, dopis Pete Seegera ze dne 27. 3. 1964 adresovaný S. Cunninghamové a G. Friesenovi.

30. Jiří Tichota, e-mail autorce 12. 4. 2018.

V sobotu **28. 3.** přivázela Seegera k sálu Žofína šestsettrojka. Vzpomíná opět Jiří Tichota: „*Když zastavila, příběhl k otevřenému okénku, za níž Seeger seděl, nějaký mládenec a oslovil ho plynou angličtinou. V tu ránu se vyřítili z doprovodu dva muži v kožených kabátech a bránícího se mladíka vlekli pryč. Seeger vyskočil z auta a pustil se bez zábran do obou fízlů napřed křikem, a když to nepomáhalo, vypukla málem před očima přicházejících posluchačů rvačka. Nakonec to kožeňáci vzdali, ale Seeger byl ještě notnou dobu úplně vykolejený. Aniž jsme to tenkrát tušili, pomalu se ale chystala výměna rolí.*“³¹

Seegerův pobyt u nás se však pomalu chýlil ke konci. Jeho rodina ještě ochutnala velikonoční mazanec u Tichotovy maminky (Rejchrt 2003: 58) a v pondělí **30. 3.** odlétá všech pět Seegerových a oba Leventhalovi z Prahy do Varšavy. Písničkáře s bolavým krkem tam čekalo pár vyprodaných koncertů a poté měsíční pobyt v Sovětském svazu.

Bílá místa, legendy a následovníci

V Československu absolvoval Seeger celkem osm z původně devíti plánovaných vystoupení, včetně zmíněného symposia.³² Dvakrát v průběhu pobytu hrál Československý rozhlas půlhodinu jeho písniček. Z dochovaných materiálů je vidět, že se mu média věnovala velice opatrně. Byl to přece jen Američan, i když levicově orientovaný. První (a jediná) recenze jeho koncertu vyšla na několika řádcích v *Mladém světě* týden po jeho odletu. Fotografie z koncertu vyšly až dva měsíce poté, bez jména autora snímků, v Košťálově zamyšlení o stavu lidové písně v *Melodii*. Československé filmové týdeníky 1964, dnes dostupné online, Seegera nezaznamenaly. V dopise přátelům ze dne 25. 3. 1964 umělec píše, že předchozího večera poskytl hodinový rozhovor vedoucímu jazzového klubu a několika pracovníkům televize. Mé pátrání tímto směrem však bylo zatím neúspěšné, stejně jako pátrání po zápiscích, přípravách či plakátech v Archivu hlavního

31. Jiří Tichota, nedatovaná písemná vzpomínka poskytnutá autorce v roce 2018.

32. To neuskutečněné vystoupení mohlo být plánované do Olomouce, nenašla jsem však pro to podklady.

Pete Seeger (vlevo s banjem), vpravo Martin Žák s autoharfou. Foto Ingrid Heldt 2008. Z archivu Martina Žáka

města Prahy, v archivu Pragokoncertu, v knihovně a archivu MZM Brno, archivu Prostějova, fonotéce Českého rozhlasu v Brně a dalších místech. Kronika BROLNu z daného období je prázdná, i když Seeger o návštěvě později píše ve své knize. Žádnou informaci nevydaly ani plzeňské a ostravské deníky z té doby, o pobytu Seegera v Československu se nedochovalo nic ani v Archivu bezpečnostních složek v Praze.

Neexistence dokladů o Seegerových aktivitách u nás (s výjimkou zmíněné dlouhohrající desky vydané Supraphonem) nahrávají nej-různějším dohadům, konspiračním teoriím a legendám. Nejznámější legenda se týká pětistrunného banja. Seeger se setkal s autentickým horalským pětistrunným banjem díky svému otci, muzikologovi. Ve vzpomínkách a rozhovorech mluví o Bascomu Lunsfordovi ze Severní Karolíny, od nějž pochytil základy hraní, mluví také o tuláckých cestách s banjem po Americe, kde získal jistotu pro hraní před lidmi. Později začal psát školu hry na pětistrunné banjo, jejíž první vydání spatřilo světlo světa v roce 1948. Seeger si přizpůsobil nejen horalskou techniku hry na banjo, ale i samotný nástroj s dlouhým krkem a kolíkem pro pátou strunu až na

osmém pražci. Kobylku nástroje má oproti běžnému úzu výrazně posunutou na stranu (Perlman 2000: 17–19; srov. také Dunaway 2008; Dunaway – Beer 2010; Seeger 1972 ad.). S tímto takzvaným folkovým banjem přijel Seeger i do Československa.

V knize *Poslední romantik* (2010) vzpomíná Marko Čermák na Seegerův vliv: „Přišel osudový rok 1964. Byli jsme v létě uprostřed času trvání vojenské služby na cvičení na letišti v Plzni. Samozřejmě že jsem si v osobním volnu před stanem drnkal na svou Vegu. V pražském divadle ABC vystupoval nějaký americký písničkář a já jeho vystoupení chytil na rádiu. Víím, že bylo vedro, prašno a kolem se povalovali upocení vojáci. Nad vypraženým letištním úhorem zaznělo z českého rozhlasu to americké, fantastické banjo, jako když ve cvalu tepou koňská kopyta, jako když klapou kola ve spojkách kolejnic, jako když mladičkový Earl hrál americkým vojákům. Noviny psaly, že folkový zpěvák amerických písní Pete Seeger hrál na banjo s pěti strunami!!! Svědci pak vyprávěli, že nehrál trsátkem, ale prsty s nějakými náprstky. [...]

Já si ihned u kladenského truhláře [kde byl M. Č. od roku 1963 na vojně] nechal stočit z překližky rám pro nové banjo. Podle fotografie krku banja Pete Seegera jsem zjistil počet pražců na hmatníku. Byl to ten velmi dlouhý folkový krk, který má pátý kolík u osmého pražce. Ta délka krku mě fascinovala a pečlivě jsem ho rozkresloval na papír. Šířku hmatníku i výšku krku jsem odhadl podle té Vegy. Ale ouha! Nebyl k dispozici žádný nástroj s tak dlouhou menzurou. Obkreslil jsem tedy menzuru kytary a odhadl, o kolik se prodlouží každé pole směrem ke kolíkové hlavě. Bylo velmi riskantní, že banjo nebude ladit, ale já ho musel mít teď a hned, a tak jsem výkres odvezl k houslaři panu Kolomazníkovi do Prahy. Kupodivu se práce ujal a tehdy v roce 1964 vznikl tak první československý krk k pětistrunnému banju!!!“ (Čermák 2010: 52–53)

Seegerovo banjo s dlouhým krkem kopírovala první generace československých banjistů ještě v začátku 70. let, jak dosvědčují pamětníci, plakáty z hudebních přehlídek a fotografie muzikantů. Ke countryové a bluegrassové hudbě, v níž se většina našich

banjistů pohybovala, však patří banjo jiného typu (kolík na pátém pražci), na něž se hraje jiným stylem – stylem Earla Scruggse. Teprve tři roky po Seegerově návštěvě se v Praze objevil banjista tohoto typu, s tím pravým bluegrassovým nástrojem a technikou hry. Vzpomíná Jan Vyčítal ze skupiny Greenhorns: „*V roce 1967 u nás v Praze hrál banjista Bob Yellin ze skupiny The Greenbriar Boys, kterou u nás chvályhodně zná každý lepší banjista nebo znalec bluegrassu. Nebyl zde sice s touto skupinou, ale s jazzovou skupinou doprovázející v parku J. F. módní přehlídku firmy „Lewis“, nicméně pražské country podhoubí ho nepřehlédlo a vyhledalo. Byl prvním rádcem tehdy ještě dosti bezradných banjistů M. Čermáka a J. Čvančary.*“³³

Z dnešního pohledu je jasné, že počátky průkopníků českého pětistrunného banja a bluegrassu byly poznamenány nedostatkem informací a přímých kontaktů. S odstupem času od Seegerova turné u nás vznikla další legenda. Slyšela jsem ji ještě v roce 2018 a objevuje se dokonce na seriózně zamýšlených internetových portálech. Seeger prý u nás hrál před zaplněnou Lucernou. Není to pravda. Moje pátrání po stopách Seegerova turné u nás to snad dostatečně vyvrací. Legenda vznikla navzdory tomu – anebo snad právě proto – že prvotní informace o údajném Seegerovi v Lucerně byla podaná spíše zašifrovaně v románu *Mirákl* Josefa Škvoreckého: „[...] a stroj času mě z Conningtonu přenesl do velkého sálu Lucerny, toho dějiště všeho světa, kde jsme s Lesterem uváděli koncert Berta Singera a sál našvihnutý mládeží hromově aplaudoval plonkání Singerova banja a písničky o Eileen, již lidový umělec přál dobrou noc.“ (Škvorecký 1991: 330) Spisovatel pracoval na rukopisu knihy od roku 1969, hotový text vyšel poprvé v roce 1972 v exilovém vydavatelství 68 Publishers. Zmíněný Lester je Lubomír Dorůžka, pasáž s pěvcem Singerem, rozvedená na několika stranách této politické detektivky, je autorská fikce. Jak blízko má tato fikce k realitě a zda mluvil se Seegerem v Praze kromě Dorůžky i Škvorecký, se už bohužel nedozvíme.

33. Jan Vyčítal, dopis autorce ze dne 12. 7. 1988.

Pete Seeger se k nám už nikdy nevrátil.³⁴ Bez ohledu na nedostatek mediální pozornosti, neexistující materiály v archivech a legendy byl jeho vliv na českou hudbu a zpěvnost ohromný. Naučil zpívat obecenstvo spolu s umělcem na pódiu, dovedl je v hodinovém koncertu naučit několik písní v cizím jazyce, inspiroval zájemce o hru na pětistrunné banjo a dvanáctistrunnou kytaru, ukázal částečně zdiskreditovanou českou lidovou hudbu v jiném světle. Jeho pražský repertoár najdeme v repertoáru českých folkových, bluesových, countryových či bluegrassových kapel generace 60. a 70. let. Významnou úlohu má v tomto ohledu Spirituál kvintet. Místo dlouhého povídání stačí vzpomenout na Václavské náměstí v listopadu 1989 a píseň *Jednou budem dál*³⁵ (*We Shall Overcome*) v podání mnohatisícového davu. Pete Seeger se tuto píseň naučil na protestních setkáních na americkém Jihu jako dvacetiletý a učil ji zpívat lidu po celém světě. Také Čechy v roce 1964.

Na podrobnosti Seegerova českého turné jsem se snažila několikrát zeptat při svých pobytech v USA v 90. letech minulého století. Dostala jsem se do kanceláře Harolda Leventhala v New Yorku, získala jsem telefonní číslo, na které mám volat, byla jsem na Seegerově vystoupení. Od umělce jsem se však vždy dozvěděla jen jedno: Všechno napsal do svých knížek, nemá, co by dodal. Možná už byl unavený, možná jsem se měla více snažit. Jsem proto ráda, že Seegera v létě 2008 navštívil v jeho srubu nad řekou Hudson Martin Žák (* 1969), český multiinstrumentalista a zpěvák, znalec americké horalské hudby, autor, vydavatel a výtvarník. O svém setkání se Seegerem a o jeho banjo píše Žák v několika knihách³⁶ – a nejen to. Na podzim 2008 předával v Praze Seegerovi cenu festivalu hudebních filmů MOFFOM³⁷ za celoživotní přínos.

34. V lednu 1965 vystupoval poprvé ve východním i západním Berlíně, na podzim 1965 hrál v šesti asijských republikách SSSR.

35. Český text napsal Ivo Fischer v roce 1971 na žádost Spirituál kvintetu (Tichota – Vančura 1997: 102).

36. Např. *Banjo dávných horalů* (2002), *Country Home... svět písní a dávných příběhů* (2003), *Zápisky osamělého poutníka s autoharfou* (2010).

37. A Film on Music Festival (www.moffom.cz). V roce 2018 má už festival filmové hudby jinou podobu a jiného pořadatele.

Jak asi tušíte, 89letý Seeger nebyl přítomen – cenu pro něj převzal v zastoupení jeho americký přítel Gene Deitch.

Autorka děkuje všem, kteří jí byli při hledání informací o Seegerově pobytu nápomocní. Kromě jmen uvedených v textu to bylo mnoho dalších pracovníků knihoven a archivů, tiskových mluvčích, muzikantů a přátel.

Netištěné prameny:

The Wilson Library, University of North Carolina at Chapel Hill; Southern Folklife Collection; Ronald D. Cohen Collection # 20239, Pete Seeger [Letters from Czechoslovakia, 1964].

Literatura:

- BRANDEJS, Pavel 2018: Rozhovor s Jirkou Pírnerem. *Bluegrassové listy* 23, č. 4, s. 16.
- COHEN, Ronald D. – CAPALDI, James (eds.) 2014: *The Pete Seeger Reader*. Oxford – New York: Oxford University Press.
- ČERNÝ, Jiří 1964: Dlouhatánský Pete Seeger... *Mladý svět*, č. 14, 4. 4., s. 3.
- ČERMÁK, Marko 2010: *Poslední romantik*. Praha: Václav Vávra.
- DEITCH, Gene 2008: *For the Love of Prague*. 5th ed. Praha: Baset Books.
- DEITCH, Gene 2001: Liner notes. *Pete Seeger in Prague 1964*. 2-disc album, with personal notes spoken by Pete Seeger. Flyright Fly CD, 2001.
- DUNAWAY, Harold King 2008 (1981): *How Can I Keep from Singing? The Ballad of Pete Seeger*. New York: Villard Books. Druhé vydání – s úvodem Pete Seegera.
- DUNAWAY, Harold King – BEER, Molly (2010): *Singing Out. An Oral History of America's Folk Music revivals*. Foreword by Pete Seeger. Oxford – New York: Oxford University Press.
- GREVATT, Ren 1963: Seeger Folk World Tour Offers Taste of U.S. – Not Coke Flavored. *Billboard*, 22. 6., s. 16, 18.
- HUVAR, Michal 1996: *Takový Žalman / Truvér naděje*. Mikulov: ARC.
- KOŠŤÁL, Arnošt 1964: K Peteru Seegerovi. Poznámky téměř kacířské. *Melodie* 2, č. 5, s. 70–71.
- LEVENTHAL, Harold 1964: *News. Special*. Harold Leventhal Management, Inc. March 20, s. 1.
- MÁCHA, Zbyněk 1964: Přijede Peter Seeger. *Melodie* 2, č. 3, s. 39.
- PERLMAN, Ken 2000: Pete Seeger. Father of the 5-string Banjo Revival. *Banjo Newsletter* 27, č. 11, s. 16–23.
- red 1964: Pět otázek a odpovědí o Jazz-klubu. *Pravda* 45, č. 25, 29. 1., s. 3.
- REJCHERT, Miloš 2003: *Jiří a Zdenka Tichotovi. Na Točné. Rozhovory*. Praha: Kalich.
- SEEGER, Pete 1972: *The Incomplete Folksinger*. Edited by Jo Metcalf Schwartz. New York: Simon and Schuster.
- ŠKVORECKÝ, Josef 1991 (1972). *Mirákl. Politická detektivka*. Brno: Atlantis..
- TICHOTA, Jiří – VANČURA, Dušan 1997: *Spirituál kvintet. 1. díl 1960–1991. Písně, vícehlasé úpravy a dvojhlasé vzpomínky*. Cheb: G+W. Druhé, upravené vydání.
- ŽÁK, Martin 2010: *Žápisky osamělého poutníka s autoharpou*. Mařenice, Lužické hory: Country Home.

Pete Seeger in Czechoslovakia 1964: Witnesses, Legends, and Legacy

54 years after his one and only visit to Czechoslovakia, Irena Přibyllová decided to trace this part of Pete Seeger's tour around the world. One officially released album, which Seeger recorded during his short stay in the country and which was published only in 1966, provided a starting point and basic data for further research. The paper opens with some details about the world tour which Seeger undertook with his wife and three children. The author comments on publicity prior to the visit in Czechoslovak media, which was scarce, and on immediate media response, of which there was even less. It is mostly thanks to witnesses of Seeger's eight concerts in the country that there are details available. Combined with information from several letters which Seeger sent home to his friends, an overall picture of Seeger's musical activities in the country starts to be clearer. On four concerts, Seeger was backed by Spiritual Kvintet, a pioneering folk music group from Prague. Some songs from Seeger's repertoire have remained on the Kvintet setlist up to the present, as well as the practice of asking the audience to sing along. Seeger has been credited most as the first performer with a 5-string banjo in the country, which he brought at a time when young local bluegrass music players were desperately searching for information about the instrument. Long into the 1970s, Seeger's trademark long-neck folk banjo prevailed in Czech country & western and bluegrass music bands. Seeger's 12-string guitar was also unique on Czech stages in 1964. While surviving witnesses of Seeger's concerts speak about revelation and life-long positive impressions, Seeger in his letters is worried about his sore throat, and about negative response to his inquiries about local traditional music (which people felt was either dead or misused through connection with Communist party ideology). Seeger's position as an American and a left oriented person at the same time perhaps caused authorities of 1964 to hide or destroy any official documents of his visit.

Key words: Pete Seeger; Czechoslovakia 1964; 5-string banjo; publicity; memory; witnesses.

(An English version of the paper will be placed on www.folkoveprazdniny.cz under the Colloquy and Archive sections.)